

ПРОЦЕДУРНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Расулов Т. Б.

*аспірант кафедри загальноправових дисциплін,
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна
ORCID: 0009-0005-6073-4721*

На сучасному етапі юридична наука та практика розмежовує поняття юридичних осіб публічного та приватного права.

Звісно, ми розуміємо, що суб'єкт управління, керується передусім загально-правовими та галузевими принципами права втіленими у нормах-принципах. При цьому застосовуються форми та методи, характерні для всієї системи виконавчої влади. Однак, для конкретного правозастосувача принципово важливою є детальна регламентація власного правового статусу та допустимих процесуально-процедурних дій.

Однак, такі процеси як глобалізація, євроінтеграція, цифровізація та демократизація зумовлюють подальші зміни в українському праві та національному законодавстві.

Проблематикою визначення правового статусу юридичних осіб в Україні та їх окремих аспектів на науковому рівні виокремлюємо таких науковців як: І. Артеменко, Ю. Ключковський, В. Кройтор, Б. Стецюк, В. Супрун [1; 2; 3;4].

У 2025 році підпунктами 12, 40, 41 пункту 2 «Положення про визначення банками України мінімального розміру експозицій, зважених за кредитним ризиком» розмежували категорії «іноземна юридична особа публічного права» та «юридична особа публічного права України» [5]:

1) Юридична особа публічного права України – юридична особа-резидент, яка відповідає одночасно таким критеріям: є неприбутковою установою; організацією, що належить до сфери управління Уряду України (органу місцевого самоврядування України), або суб'єктом господарювання, який створений в установленому порядку Урядом України, отримує від нього фінансову підтримку та здійснює некомерційне господарювання; 2) іноземна юридична особа публічного права – юридична особа-нерезидент, яка відповідає одночасно таким критеріям: є неприбутковим органом адміністрування, що належить до сфери управління центрального уряду (регіонального уряду) або суб'єктом господарювання, який перебуває у власності центрального уряду (регіонального уряду або органу місцевого самоврядування) іноземної країни, отримує від нього фінансову підтримку, достатню для забезпечення

виконання визначених законодавством повноважень, та здійснює некомерційне господарювання; має прямо визначені на законодавчому рівні гарантійні зобов'язання відповідного органу влади та управління іноземної країни щодо забезпечення виконання зобов'язань, взятих такою юридичною особою, у разі їх невиконання.

Окремого дослідження потребує питання віднесення громадських організацій (об'єднань) зі статусом юридичних осіб до юридичних осіб публічного права. Зокрема, враховуючи положення ч.2 ст.81 ЦК України такі об'єднання мають бути віднесені до юридичних осіб приватного права. Натомість, законодавчі акти, які визначають їх правове становище, на відміну від ч. 1 ст. 91 ЦК України, закріплюють не загальну, а спеціальну правоздатність (ст. 2 Закону України «Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності» від 15.09.1999 № 1045-XIV, ст.ст. 11, 21, 39 Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI). Подальша гармонізація норм національного права з правом ЄС потребує врегулювання питань щодо сутності, процесуального положення, підстав та форм участі громадських об'єднань як юридичних осіб публічного права в системі органів публічної адміністрації [1, с. 275].

Громадські організації можуть здійснювати свою діяльність у різних сферах – від захисту прав і свобод до культурної діяльності. Громадська організація може бути зареєстрована як юридична особа або без такого статусу.

ГО зі статусом юридичної особи для виконання своєї статутної мети (цілей) має право володіти, користуватися і розпоряджатися коштами та іншим майном, яке відповідно до закону передане такому ГО його членами (учасниками) або державою, набуте як членські внески, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, набуте в результаті підприємницької діяльності такого об'єднання, підприємницької діяльності створених ним юридичних осіб (товариств, підприємств), а також майном, придбаним за рахунок власних коштів, тимчасово наданим у користування (крім розпорядження) чи на інших підставах, не заборонених законом [6].

Саме тому, створення умов для подальшої адаптації національного законодавства до європейських правових стандартів, забезпечення дієвого правового регулювання діяльності юридичних осіб публічного права та підвищення ефективності їх діяльності можливе шляхом:

- 1) систематизації законодавства про юридичні особи публічного права та прийняття окремого базового законодавчого акту, який має закріпити поняття юридичної особи публічного права та визначити основні її ознаки; встановити систему, основні види та організаційно-правові форми діяльності юридичних осіб публічного права; чітко окреслити коло публічно-правових утворень, які можуть створювати юридичні особи публічного права; визначити загальні риси правосуб'єктності юридичних осіб публічного права.

2) уніфікація та вироблення чітких правил реалізації правосуб'єктності юридичними особами публічного права у системі органів виконавчої та судової влади. Позитивним кроком може бути прийняття Адміністративно-процедурного Кодексу, яким має бути врегульовано порядок зовнішньої діяльності органів публічної адміністрації, зокрема в частині прийняття адміністративних актів, провадження за заявами фізичних та юридичних осіб, за ініціативою адміністративних органів, шляхом законодавчого закріплення чіткої, виваженої, науково обґрунтованої, ефективної процесуальної форми розгляду індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління;

На сьогодні в Україні також створено ефективні цифрові інструменти для здійснення юридичними особами своєї процедурно-процесуальної діяльності: від створення та державної реєстрації юридичної особи до процесуальної діяльності, як учасника судового процесу [7].

Література

1. Артеменко І. А. Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративно-процесуального права: теорія та практика : дис. на здобуття наук. ступ. доктора юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2017. 433 с.

2. Ключковський Юрій. Категорія «юридична особа» з точки зору публічного права. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 4. С. 3–36. <https://law.ukma.edu.ua/klyuchkovskiy-yurij-kategoriya-yurydychna-osoba-z-tochky-zoru-publichnogo-prava/>

3. Кройтор В. А. Здатність юридичної особи бути позивачем та відповідачем у суді як істотна ознака юридичної особи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. – С.151-153. http://lsej.org.ua/3_2024/35.pdf.

4. Супрун В.М. Стецюк Б.Р. РОЗВИТОК ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ «ЮРИДИЧНА ОСОБА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА» В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2025. №9. С. 123-128. <https://fmnzb.sfa.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/14.pdf>.

5. Про затвердження Положення про визначення банками України мінімального розміру експозицій, зважених за кредитним ризиком: Постанова Національного банку України; від 03.04.2025 № 43. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043500-25/ed20250403#n80>.

6. Громадська організація зі статусом юридичної особи. Офіційний веб-сайт Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ). 15-10-2024. <https://centraljust.gov.ua/news/info/gromadska-organizatsiya-zi-statusom-yuridichnoi-osobi>.

7. Дія. Цифрова держава. Офіційний сайт. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/>.